

SERVICEFÖRVALTNINGEN
ADMINISTRATIVA AVDELNINGEN

SID 1 (13)
2012-10-11

Servicenämndens miljöhandlingsplan 2012-2015

Inledning

Den 30 januari 2012 godkände kommunfullmäktige Stockholms miljöprogram 2012-2015. Miljöprogrammet utgår ifrån att Stockholm är en attraktiv och växande stad som ska fortsätta att utvecklas som en miljöstad i världsklass samt vara ett föredöme för ett hållbart stadsbyggande. Miljöprogrammet ersätter riktlinjerna för ”Hållbar stadsutveckling, utlåtande 2010:137” som styrdokument.

Miljöprogrammet ska fungera som ett övergripande styrdokument på miljöområdet och gäller för samtliga stadens nämnder och styrelser. Miljöprogrammet innehåller sex inriktningsmål:

- miljöeffektiva transporter
- giftfria varor och byggnader
- hållbar energianvändning
- hållbar användning av mark och vatten
- miljöeffektiv avfallshantering
- sund inomhusmiljö

I miljöprogrammet anges vilka mål och delmål som respektive nämnd berörs av. Åtgärderna tas fram med utgångspunkt från att nämndens miljöpåverkan klarläggs. Detta ska beskrivas i en miljöhandlingsplan för varje styrelse och nämnd.

Servicenämnden berörs av tio stycken delmål som anknyter till fyra inriktningsmål. För varje delmål redovisas en definition, hur servicenämndens egen miljöpåverkan ser ut samt inriktningen för nämndens mål, åtgärder med mera.

Här ska också nämnas att servicenämnden har ett delat uppföljningsansvar med miljö- och hälsoskyddsnämnden för delmål 3.2, upphandlad el i stadens egna verksamheter ska uppfylla kraven för miljömärkning. Servicenämnden har i tertialrapport 1 2012 kompletterat sin verksamhetsplan med en angiven aktivitet för arbetet med denna uppföljning.

Miljöeffektiva transporter

Delmål 1.1 Miljöbelastningen från stadens transporter och resor ska minska

Delmålet innebär bland annat att staden ska arbeta systematiskt för att minska miljöbelastningen för verksamheternas resor i tjänsten. Serviceförvaltningen har i enlighet med stadens budget tagit fram en resepolicy vilken införs inom alla verksamheter 2012 (se bilaga 1).

Delmål 1.2 Stadens egna fordon ska vara miljöbilsklassade och köras på miljöbränsle, och av stadens upphandlade transporttjänster ska miljöfordonsandelen öka.

En övergång till miljöklassade fordon och miljöbränslen är ett sätt av flera att anpassa trafiksystemet i rätt riktning. En ökad andel miljöbilar ger en miljömässigt hållbar vägtrafik.

Serviceenämnden genomför centralupphandlingar och samordnade upphandlingar på transport- och fordonsområdet i vilka ställs miljökrav i enlighet stadens miljöprogram. Därmed möjliggörs för övriga nämnder att uppfylla kommunfullmäktiges mål och krav i samband med avrop av dessa tjänster. En lämplig indikator för uppföljning är andelen upphandlade transporter som är miljöbilsklassade.

Delmål 1.3 Miljökvalitetsnormerna för luft ska uppnås

Delmålet innebär att Stockholm stad ska ha så ren luft som möjligt. Ett sätt att säkerställa detta är att kontrollera partikelhalterna av kvävedioxid i luften. Detta är partiklar i luften som främst kommer från vägtrafiken och utsläpp från motorer.

Förvaltningens påverkan när det gäller detta mål framgår ovan under mål 1.1 och 1.2.

Giffria varor och byggnader

Delmål 2.1 Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor ska minska

Stockholm stad ska köpa in varor och tjänster som är hållbara och minska spridningen av miljöfarliga ämnen¹. Delmålet innebär att varor som innehåller miljö hälsofarliga ämnen ska ersättas med bättre alternativ. Vid upphandling ska krav ställas på innehållet i varor som leverantören kommer att använda. Nämnder och styrelser ska ha rutiner för uppföljning av ställda krav vid upphandling.

Detta delmål berör servicenämnden genom att nämnden svarar för centralupphandlingar i Stockholm stad. Upphandlingsverksamheten följer Stockholms stads upphandlingspolicy, gällande lagstiftning, miljöstyrningsrådets kriterier samt miljömålen i miljöprogrammet. Verksamheten använder miljöstyrningsrådets kriterier vid alla sina ramavtal gällande varor och tjänster. Däremot varierar det på vilken nivå som dessa ligger. Miljöstyrningsrådets kriterier finns på en skala mellan 1-3 där tre är den skarpaste nivån. Alla ramavtal uppfyller minst nivå ett medan nivå tre utgörs av ett fåtal. Andelen centralupphandlingar med särskilda miljökrav uppgår idag således till 100 %.² Verksamheten har också rutiner för uppföljning av ställda krav vid upphandling. Exempelvis säkerställs att kravspecifikationen uppfylls samt att det årsvis genomförs en eller flera stickprover för att undersöka om leverantören fullgör sina delar i avtalet.

Vid interna upphandlingar för serviceförvaltningens vidkommande görs i huvudsak avrop på ramavtalen vilket innebär att eventuella miljö- och kvalitetskrav redan är tillgodosedda i en kravspecifikation. Inga rutiner för uppföljning av ställda krav vid intern upphandling finns. Detta är delvis inbyggt i den kontroll som verksamhetsområdet upphandling gör av centralupphandlingar.

Inom detta inriktningsmål har kommunfullmäktige angett ett mål om att Stockholms livsmiljö ska vara hållbar. Detta mål har en indikator avseende andelen relevanta upp-

¹ Målet avser varor som har en kort livslängd som exempelvis datorer, däck, textilier, kontorsmöbler och städkemikalier. Varor från bygg- och anläggningssektorn ingår inte i delmålet.

² Då miljöstyrningsrådets kriterier används i alla ramavtal specificeras inte de varor och tjänster detta avser.

handlingar av varor och tjänster där krav ställs på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår. Servicenämndens årsmål 2012 för denna indikator är 100%.

Delmål 2.3 Andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska uppgå till minst 25 procent

Med en ökad ekologisk livsmedelskonsumtion vill Stockholm stad bidra till en hållbar utveckling. Delmålet innebär bland annat att krav ska ställas på minst 25 % ekologiska livsmedel vid upphandling av måltider eller måltidsverksamhet till förskola, skola, social verksamhet och äldreomsorg. Krav på redovisning från leverantören av andelen ekologiska livsmedel ska ställas samt att miljöstyrningsrådets kriterier ska vara styrande vid upphandling av livsmedel.

Delmålet berör servicenämnden genom att nämnden svarar för centralupphandlingen av livsmedel i Stockholm stad. Vid upphandling av livsmedel följer verksamheten miljöstyrningsrådets kriterier. Vid upphandling av specifika måltidsverksamheter finns det vissa möjligheter att ställa krav på leverantören. Där kan exempelvis krav ställas på att en viss kvot av måltiderna ska vara helt eller delvis ekologiska. De krav som ställs i dessa upphandlingar kommer dock direkt från uppdragsgivaren och faller således utanför servicenämndens påverkan.

Hållbar energianvändning

Delmål 3.1 Staden ska genom energieffektiviseringar minska energianvändningen i den egna verksamheten med 10 procent

Genom energieffektiviseringar vill Stockholm stad minska utsläppen av växthusgaser samtidigt som staden också minskar sina omkostnader. Energianvändningen ska minska med 10 % i jämförelse med år 2011. De stora energieffektiviseringarna sker främst inom områdena uppvärmning av fastigheter och transporter. Möjligheten att energieffektivisera är störst hos förvaltningar och bolag som äger fastigheter där tekniska lösningar i byggbeståndet kan eftersträvas.

Möjligheten för servicenämnden att påverka uppvärmningen av de fastigheter som förhys är begränsad då nämnden inte äger eller förvaltar dem. Mindre energieffektiviseringar kan ändå genomföras. Detta sker exempelvis genom att släcka alla lampor och stänga av datorerna vid dagens slut samt genom att välja elprodukter som är mindre energikrävande.

Miljöprogrammets indikator är energianvändning per kvadratmeter. Serviceförvaltningens energianvändning är 37,9 kWh per kvadratmeter för år 2011³.

Miljöhandlingsplanen omfattar anvisningar för hur serviceförvaltningen ska agera energisamt (bilaga 2). Dessa ska införas inom verksamheterna under 2012.

Vad avser transporter begränsas effektiviseringarna av att det för nämndens del främst handlar om resor i tjänsten. Riktlinjer på området anges i nämndens resepolicy (bilaga 1)

Delmål 3.2 Upphandlad el i stadens egna verksamheter ska uppfylla kraven för miljömärkning

Genom att använda miljömärkt el ska Stockholm stad bidra till minskade utsläpp av växthusgaser, luftföroreningar, utsläpp av fossila bränslen samt en snabbare miljöanpassning av elproduktionen. Detta delmål innebär att all upphandling av el ska följa miljöstyrningsrådets föreskrifter nivå 2-3 samt att Stockholm stad ska få en samlad redovisning av elanvändningen hos nämnder och styrelser.

Detta delmål berör servicenämnden genom att nämnden svarar för centralupphandlingen av elen i Stockholm stad. Andelen elupphandlingar som idag uppfyller miljöstyrningsrådets föreskrifter nivå 2-3 uppgår till 100 %.

För detta delmål har servicenämnden ett delat uppföljningsansvar tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden. Nämnden har kompletterat sin verksamhetsplan med en aktivitet på området i tertialrapport 1 2012. En indikator som kan bli aktuell för servicenämndens del kan vara andelen miljömärkt el.

Delmål 3.5 Staden ska verka för att utsläppen av växthusgaser minskar till högst 3,0 ton CO₂e per stockholmare.

Stockholm stad har ett långsiktigt mål om att vara fossilbränslefritt senast år 2050. För att lyckas med detta ska utsläppen av växthusgaser minska. Delmålet innebär att energianvändningen i fastigheter, utsläppen av koldioxid från transporter samt att uppvärmningen och fjärrkylningen från fjärrvärmesystemet ska minska.

I miljöprogrammet anges att servicenämnden berörs av detta delmål. Nämndens påverkan redovisas ovan under målen 1.1-1.3 samt 3.1-3.2.

³ Energianvändning inkluderar köpt energi i form av fastighetsel, uppvärmning och varmvatten.

Förslag på indikatorer enligt Stockholms miljöprogram är utsläpp av växthusgaser per stockholmare och växthusgasutsläpp från trafiken vilket inte är relevant för servicenämnden.

Miljöeffektiv avfallshantering

Delmål 5.1 Avfallet från stadens verksamheter ska minska och det som ändå uppstår ska nyttiggöras

Stockholm stads verksamheter ska arbeta med att minska sitt avfall. Genom detta finns det möjligheter att spara energi och naturresurser. Delmålet innebär bland annat att stadens nämnder och styrelser i sina upphandlingar ska sträva efter långsiktig hållbarhet och kvalitet vid inköp. Avfallet från stadens verksamheter ska också källsorteras och återvinnas.

Detta delmål berör servicenämnden då nämnden har en central roll vid stadens upphandlingar. I upphandlingar eftersträvas alltid hållbarhet då miljöstyrningsrådets kriterier och gällande lagstiftning följs. Vid interna upphandlingar görs avrop på ramavtalen vilket innebär att eventuella miljö- och kvalitetskrav redan är tillgodosedda i en kravspecifikation. Det är endast i undantagsfall som serviceförvaltningen gör egna upphandlingar⁴. Vidare har servicenämnden infört källsortering på alla fysiska arbetsplatser. Detta innebär att medarbetarna kan källsortera tidningar, glas, metall, plast och papper. Miljöprogrammets indikator handlar också om möjligheten att sortera ut olika fraktioner.

Under år 2012 kommer kontaktcenter att samlokaliseras i en lokal i Husby. Vid samlokaliseringen ska serviceförvaltningen säkerställa att källsorteringen fungerar tillfredsställande.

Kommunfullmäktiges indikator på området gäller andelen verksamheter som sorterar ut förpackningar och papper. Servicenämndens årsmål 2012 är för denna indikator 100%.

Delmål 5.2 Andelen felsorterat farligt avfall ska minska

⁴ Ett av undantagen är städtjänster. I kravspecifikationen till denna finns exempelvis krav på miljömärkning av kemiska produkter samt krav på miljömärkning av förbrukningsmaterial.

Farligt avfall⁵ har en särställning när det gäller avfall då dess hantering är reglerad. Genom att avfallet omhändertas på ett korrekt sätt så undviks skador på miljö och människa. Delmålet innebär bland annat att stadens nämnder och styrelser ska ha kontroll på vilket farligt avfall som uppstår inom verksamheten och säkerställa att hanteringen av detta sker på ett korrekt sätt. Utöver vad som specificeras i avfallsförordningen inkluderas också hantering av batterier och elavfall i detta delmål.

Servicenämnden saknar farligt avfall enligt definitionerna i avfallsförordningen. Däremot hanterar nämnden batterier och elavfall. Dessa produkter omfattas av producentansvar vilket innebär att producenterna ansvarar för att samla in och ta hand om uttjänta produkter. Nämnden har dock ett ansvar för att samla in produkterna och säkerställa att de hämtas för återvinning. Detta ansvar uppfylls då det finns möjlighet att sortera batterier, lysrör och lågenergilampor i de lokaler som förvaltningen förhyr. Den entreprenör som samlar in de uttjänta produkterna har de miljö- och kvalitetscertifikat som krävs samt att de har tillstånd för transport av farligt avfall.

De föreslagna indikatorerna i Stockholms miljöprogram är inte lämpliga för servicenämnden då de exempelvis handlar om tillgänglighet till system för insamling av farligt avfall för brukare. Nämnden uppfyller delmålet i de delar som berör verksamheterna. Utifrån detta finns det inte heller någon anledning att arbeta fram egna indikatorer.

Uppföljning

Uppföljning av nämndens mål, indikatorer och aktiviteter görs inom ramen för det integrerade ledningssystemet (ILS). Detta sker i samband med tertialrapporterna och verksamhetsberättelsen.

⁵Begreppet farligt avfall i detta delmål utgår ifrån de riskområden som definieras i avfallsförordningen (2011:927).

Bilaga 1

Servicekommitténs resepolicy för miljövänliga resor i tjänsten

Denna policy gäller för serviceförvaltningens alla medarbetare och för alla resor som sker inom tjänsten. Syftet med denna är att resorna ska vara trafiksäkra, kostnadseffektiva och miljöanpassade samt miljöeffektiva och bidra till att minska på miljöbelastningen i vårt samhälle. Alla resor sker med hänsyn till verksamhetens krav, den resandes individuella förutsättningar samt trafiksäkerhet. Avsteg från policyn kan göras efter beslut av närmaste chef.

1. Tjänsteresor ska planeras på ett miljövänligt sätt

Vid resa i tjänsten ska serviceförvaltningens medarbetare planera sin resa så att den innebär minsta möjliga miljöbelastning. Detta innebär att medarbetaren ska överväga om resan är nödvändig och hur den kan ske på det mest resurseffektiva sättet. Detta innebär att kollektiva färdmedel ska användas då det är praktiskt möjligt. Vid längre tjänsteresor ska tåg användas i första hand. Om tåg inte kan användas ska möjligheten att resa med buss undersökas då buss är ett miljövänligare alternativ än bil. Flyg ska användas endast om det finns särskilda skäl till detta, exempelvis med hänsyn till resans längd och tidsåtgång. På serviceförvaltningen ska medarbetarna samåka där så är möjligt.

2. Möten ska ske i närområdet

Alla former av konferenser, utbildningar, möten och sociala aktiviteter ska i största möjliga utsträckning ske i egna lokaler. När en aktivitet behöver förläggas utanför den egna lokalen ska den förläggas på en plats som innebär minsta möjliga resande. Den ska helst förläggas i Stockholmsområdet då serviceförvaltningens medarbetare befinner sig där.

3. Befintlig teknik ska användas för att underlätta kommunikationen

Resor i tjänsten ska alltid vara motiverade och ske då det behövs. Serviceförvaltningen ska därför uppmuntra användandet av telefon, video- och webbmöten som ersättning för tjänsteresor. För att kommunicera med medarbetare inom Stockholm stad ska serviceförvaltningen där så är möjligt använda sig av telefon, e-post och intranät.

4. Miljöklassade bilar ska användas i tjänsten

Om medarbetare på serviceförvaltningen behöver använda taxi, hyrbil eller leasad bil ska dessa drivas på förnybart bränsle samt vara miljöklassade. Medarbetarna ska undvika att använda egen bil i tjänsten.

Ansvar

Förvaltningschefen har det övergripande ansvaret för resepolicyen. Cheferna inom verksamheterna har ett särskilt ansvar för att säkerställa att resepolicyen är känd och efterlevs. Varje medarbetare har ett eget ansvar för att se till att resepolicyen uppfylls.

Uppföljning

Resepolicyen för miljövänliga resor i tjänsten följs upp årligen i samband med verksamhetsberättelsen.

Bilaga 2

Servicekommitténs anvisningar för att agera energismart

Dessa anvisningar gäller för serviceförvaltningens alla medarbetare. Syftet med dessa är att serviceförvaltningen ska bidra till en hållbar energianvändning inom Stockholm stad. Genom att agera energismart bidrar förvaltningen till energieffektiviseringar som minskar energianvändningen och kostnaderna för staden. Avsteg från anvisningarna kan göras efter beslut av närmaste chef.

1. Miljömärkt el ska användas

Miljömärkt el som uppfyller miljöstyrningsrådets föreskrifter nivå 2-3 ska användas inom förvaltningen.

2. Energieffektiv belysning ska användas

I förvaltningens lokaler ska det finnas förprogrammerade belysningstider vilket innebär att vid en viss tidpunkt på kvällen ska takbelysningen släckas i de utrymmen som inte utgörs av kontorslandskap. Det ska också finnas närvarostyrning av belysningen i lokaler där människor endast vistas en viss tid såsom exempelvis på toaletterna samt att lågenergilampor ska användas där så är möjligt.

3. Energibesparande produkter ska användas

Alla elektroniska produkter såsom exempelvis vitvaror, datorer och skrivare ska vara energisnåla. Vid inköp av nya elektroniska produkter ska en livscykelkostnadsanalys ske. Inköpspriset för en elektronisk produkt är endast en del av kostnaden. En livscykelkostnadsanalys innebär att serviceförvaltningen ska ta hänsyn till produktens energianvändning och underhåll vilket skapar en större förutsättning för energismarta val.

4. Värmen, kylan och ventilationen ska anpassas efter rådande förhållanden

Serviceförvaltningen ska i samråd med hyresvärd reglera en effektiv styrning av värmen, kylan och ventilationen utifrån rådande förhållanden. Detta ska styras av årstiderna samt att driften också ska minimeras nattetid och helger.

5. Belysningen ska släckas och produkter ska inte lämnas i standby-läge

Alla medarbetare ska släcka lampor i mötesrum och samtalsrum när lokalen har använts. Vid hemgång från arbetet ska de sista medarbetarna släcka ned allmänbelysningen. Datorer, bildskärmar och skrivare ska inte lämnas i standby läge utan de ska stängas av vid hemgång. Batteriladdare ska inte finnas kvar i eluttaget efter användning.

6. Det ska finnas snålspolande vattenkranar. Medarbetarna ska undvika att vatten står och rinner i onödan

Alla vattenkranar på serviceförvaltningen ska vara snålspolande. Vid användning av vattenkranar ska medarbetarna undvika att låta vattnet stå och rinna i onödan. Om det finns läckande vattenkranar ska medarbetarna utan dröjsmål anmäla detta till ansvarig person.

Ansvar

Det övergripande ansvaret för anvisningarna har förvaltningschefen. Cheferna inom verksamheterna har ett särskilt ansvar för att säkerställa att anvisningarna är kända och efterlevs. Varje medarbetare har ett eget ansvar för att se till att anvisningarna uppfylls.

Uppföljning

Anvisningar för hur serviceförvaltningen agerar energismart följs upp årligen i samband med verksamhetsberättelsen.

